

worden: hier is sprake van een vorm van medezeggenschap, die niet verder gaat dan overleg en waarbij de schrijver van een medezeggenschap, die medegezag en medebeslissingsrecht zou inhouden, niet wil weten, omdat hij erkent, dat daarmede een levensvoorwaarde van de onderneming is gemoed. Toen prof. de Gaay Fortman deze woorden geschreven had, dateerde hij ze als volgt, door zijn geschrift: „De arbeider in de nieuwe Samenleving” bij de inhoudsopgave van deze notitie te voorzien: „Dit geschrift werd afgesloten op 1 Maart 1947”. Men neme daarvan nota. Vervolgens kregen wij onder oogen zijn artikel in het dagblad „Trouw” van 6 Maart 1948, een jaar later dus. Daar in lezen wij een beschouwing, die ongeveer de in het voorgaande vermelde dekt. In het betreffende artikel over „Medezeggenschap, een eisch van rechtvaardigheid” schrijft de prof.: „In de onderneming ligt economisch de zaak anders. Daar moet de leiding snel kunnen beslissen, zonder dat haar handen gebonden zijn door de noodzaak voorafgaande goedkeuring te vragen aan colleges van aandeelhouders of arbeiders. De economische medezeggenschap der arbeiders in de onderneming — liefst zich voltrekkend door middel van den reeds genoemden ondernemingsraad — kan daarom niet meer omvatten dan een recht om op de hoogte te worden gesteld van den gang van zaken in commercieel opzicht en een recht om desgewenscht op technisch en economisch terrein adviezen te geven”. Tot zoover was er niet veel nieuws aan het reeds gezegde toegevoegd. Daarop volgde er evenwel een merkwaardig zinnetje, dat wij zullen spatieëren, evenals dit door ons geschiedde in de citaten uit het geschrift van den professor uit 1947. Deze zin luidde: „Bij de huidige, juridische structuur der onderneming is meer niet mogelijk. Er is echter, zeker voor de Christenen uit de Reformatie, alle aanleiding te overwegen, of die structuur geen wijziging behoeft. Op dit punt kan echter binnen het kader van dit artikel slechts met een aanduiding worden volstaan”.

Daarmede eindigde het artikel. Blijkbaar stond de professor nu niet langer op het standpunt, dat hier een levensvoorwaarde van de onderneming in het geding was, hij wilde wijziging van de structuur der onderneming, die de vervulling van verder gaande medezeggenschaps-eischen zou kunnen brengen, door de Christenen uit de Reformatie overwogen zien. Toen wij dit zinnetje lezen, dachten wij: afwachten, of wij van den professor nog eens iets naders zullen hooren in deze zaak; gerust waren wij over de ontwikkeling in zijn denken, die viel waar te nemen, blijkens deze woorden met hun vage aanduiding der zaak, allermint. Dat was dus in 1948. Waar de professor zelf met zijn overweging is uitgekomen, vernemen wij nu uit het Jubileumnummer van Evangelie en Maatschappij, het orgaan van het C.N.V. Dit jubileumnummer kwam uit bij het Veertigjarig bestaan van het C.N.V. en de redactie schreef in haar voorwoord over het in dit nummer opgenomen artikel van prof. de Gaay Fortman deze waardeerende erkenning: „Ook het artikel van Prof. de Gaay Fortman werkt er toe mede, van dit nummer een speciaal jubileumnummer te maken”. Zooals men weet, is prof. de Gaay Fortman directeur van de Kaderschool van het C.N.V. Dit artikel werd weer een jaar later geschreven dan het artikel in Trouw, daar het Jubileumnummer uitkwam in Juni 1949. Nu vernemen wij van den professor: „Het is thans echter de tijd, ook voor de verhoudingen in de ondernemingen, nieuwe rechtsvormen te scheppen”. In 1948 schreef hij, dat er aanleiding was voor de Christenen der Reformatie te overwegen of de structuur der ondernemingen geen wijziging behoeft. In 1949 poneert hij zomaar, dat het al tijd is, om voor die structuurwijzigingen nieuwe rechtsvormen te gaan creëren. Hij vervolgt dan: „Het ontwerp van wet op de ondernemingsraden zet op dien weg een eerste stap (het gespatieerde in deze, voorafgaande en volgende geciteerde woorden is door ons aangebracht, G.), door den ondernemer op te dragen, den ondernemingsraad in te lichten over den technischen en economischen gang van zaken in de onderneming en zoo den ondernemingsraad een, aanvankelijk bescheiden, recht van meespreken op economisch terrein te geven. Op den duur zal dit begin van economische medezeggenschap moeten uitgroeien tot een medebeslissingsrecht omtrent alle punten, die voor het bestaan en het voortbestaan van de onderneming van overwegende betekenis zijn”.

Volgens deze woorden betekent dus medezeggenschap bij den professor niet langer uitsluitend medeoverleg, het is uitgegroeid tot, zegt de professor, wij zeggen het is wezenlijk veranderd in, medebeslissingsrecht, dus medegezag in de onderneming. De knecht heeft eindelijk kans gezien, zich op den stoel van zijn baas te werken, althans „in hope”, doch volgens den professor „de jure”, waarvoor dan evenwel nog vooraf eerst de nieuwe rechtsvormen geschapen zullen moeten worden. Dan volgt er nog een zin, twijfelachtig naar zijn reële waarde, dat dit alles zal moeten gaan „natuurlijk met erkenning van

de noodzakelijkheid, om de leiding der onderneming in haar besluitvorming en het voeren van haar dagelijks beleid niet te belemmeren”. Wanneer evenwel die leiding van de onderneming, de ondernemer, zelf medeleiders en mede-beslissers in alle zaken, die voor het bestaan en voortbestaan van de onderneming van overwegende betekenis zijn, naast zich heeft gekregen, dank zij de nieuwe rechtsvormen, die geschapen zijn, dan heeft deze restrictie niet zoo heel veel te betekenen. Het heeft voor ons besef evenveel waarde als wanneer men tot den gehangene, wiens keel door den strop wordt dichtgeknepen, zou zeggen: ga rustig voort met door Uw neus adem te halen. De professor zou dan ook weer kunnen schrijven, dat hij „zich niet ontveinst, dat het niet zoo gemakkelijk zal zijn, de zaak op dit punt vlot te laten loopen”, en dat „de ondernemer moet kunnen rekenen op het bewaren van bedrijfsgeheimen”, het hek is nu van den dam, de nieuwe rechtsvormen met hun sancties zijn dan geschapen. Wij zeggen: eindelijk is dan de revolutionaire aap uit den mouw, en wij noteeren dat zulke ideeën volgens de Redactie van het Orgaan van het C.N.V. haar publicatie tot een speciale jubileumpublicatie maken.

P. GROEN.

De barmhartige Samaritaan

Voor Ds B. te H.

*Altijd zijn zij naast mij en hun wonden
staan groot en bloedend voor mijn oog,
ik heb hen duizendmalen al gevonden,
het was te laat toen ik mij overboog.*

*Ik heb de dooden met mijn angst verbonden,
het leed der levenden is hemelhoog —
ik vlucht de pijn van hun vertrokken monden
en vloek de hand, waarmee ik hen bedroog.*

*Ik ga steeds schuiver langs de straten,
omdat zij kreunend liggen, overal.
Hun roepen kerft en zal geen plek mij laten
waar ik niet bloed als zij, totdat ik val —
dan lig ik naast hen en niets zal mij baten,
voordat Uw Liefde mij verbinden zal.*

ANNE VAN RANDWIJK.

LITERATUUR EN KUNST

Een ongelijk drietal

G. Mulder: „Wacht U voor de hond”. Uitg. Bosch & Keuning, Baarn.
Nelly van Dijk-Has: „Als lichtende Sterren”.
G. Norman: „De heilige Schakel”. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

In de serie-boeken komt men dikwijls oude bekenden tegen onder de auteurs. Dat is meestal een goed teken. De uitgever heeft blijkbaar goede ervaringen met hem opgelopen; de critiek zal gunstig zijn uitgevallen of de abonnees hebben hun instemming betuigd. Dit laatste is het eenige, waardoor de lezers zelf misschien invloed kunnen uitoefenen op de keuze der auteurs voor de nieuwe jaarreeks.

Een heel goeden naam als volkschrijver heeft zich G. Mulder reeds lang verworven. Hij weet zijn lezers te boeken met zijn verhalen en romans van het boerenleven in Friesland. Men moet hem echter een beetje kennen, om hem heelemaal te waardeeren. In het Noorden zal dat gauwer gaan dan in het Zuiden en Westen van ons land. Mulder komt namelijk zoo nu en dan wel eens met de klompen aan de kamer binnen, hij houdt niet van deftig gedoe en veel zeggen, maar er weinig van meenen. Men moet hem nemen zoals hij is, maar maakt dan kennis met een rond-uit-kerel, een man met een warm hart en een innig geloofsleven.

Een schrijver leert men kennen uit zijn boeken. In elk der hoofdpersonen en soms zelfs in meerdere figuren uit een zelfde roman, zit een stuk van den auteur zelf. Geen wonder, dat bijna alle personen uit Mulder's boeken sterke persoonlijkheden zijn, niet bang voor een enigszins ongewoon optreden. Men heeft geen langen tijd nodig hen te leeren kennen met hun problemen. In korte zinnen schuift hij hen naar voren. Merkwaardig alleen, en breedsprakig aandoend, is zijn voorliefde voor den vraagzin. Spoedig heeft men evenwel door, dat deze rhetorische vragen den lezer onontkoombaar voor de problemen stellen, waarbij deze moet toegeven: ja, zoo is het toch eigenlijk. Dan gaat het verhaal verder, waarvan de schrijver den draad stevig in handen houdt. En dit is noodig ook, want anders zeggen ze nog meer dan ze nu al doen, ronduit hoe ze over verschillende kwesties denken. De moderne psychologie, die graag graaft in eigen binnenste en van elk zielkundig proces een ziektegeschiedenis maakt, kennen zij niet. Zij hebben alleen maar harde koppen, een ijzeren wil en een onverzettelijkheid, die liever de grootste ellende zich moedwillig op den hals haalt, dan ongelijk te bekenen.

In zijn laatsten roman geeft Mulder weer typen

van dit soort, zoowel mannen als vrouwen. Zijn gevoel voor humor weet hem te behoeden voor al te kritieke situaties. De jonge boerin en haar tegenstander zijn aan elkaar gewaagd, de bij-figuren verscherpen de tegenstellingen nog, maar toch buigen beiden zich, niet voor elkaar allereerst, maar voor Gods slaande hand. De oplossing is toch niet geforceerd, de gebeurtenissen zijn normaal; daarom accepteren zij ook ronduit, als zij Gods hand zien in hun leven. De oplossing van een goed christelijk boek.

•

Een oude bekende is ook Nelly van Dijk-Has. Zij weet blijkbaar een bepaald publiek te boeien, hoewel haar werk niet bijzonder sterk is. Haar gegeven is niet origineel, vroeger niet en nu ook weer niet, doch zij heeft een vlotte manier van vertellen. Haar personen zijn schematisch, goed of slecht, zoodat de lezer al dadelijk een zekere voorkeur krijgt. Aangezien het handelt over liefde, gunt men gaarne het meisje een goeden man en omgekeerd. En zoo komt het uit ook; daarover zij men gerust.

De stijl is wat opgeschroefd, niet heelemaal natuurlijk althans. De karakterteekening gaat niet diep, werkt nog al met schrille tegenstellingen, terwijl verschillende personen zich eigenlijk geen raad weten met hun rol in den roman. De N.S.B.-er zal bijvoorbeeld niet begrepen hebben, waarom hij nog verliefd heeft moeten worden op Loeki, bij wie hij immers geen schijn van kans kan hebben. Is het figuur dat hij slaat, alleen bedoeld als een kleine wraakneming, dan had hij evengoed niet ten tooneele behoeven te verschijnen. Met den hulpprediker aan het slot gaat het even slecht. Hij steekt slechts even zijn hoofd uit de duisternis van een achtergrond op, om als een arrogante dominee weer in den mist te verdwijnen.

Over blijven twee minnaars, van wie het van den aanvang duidelijk is, dat de „lapjeskoopman” het bij de predikantsdochter zal winnen van den sterk gepropteerde vliegenvier. Het is de gave van de schrijfster hem tot het laatste hoofdstuk te laten wachten op het succes, waarop ieder rekende, behalve hij zelf. Ondertusschen heeft Loeki echter den tijd, voor het huwelijk te rijpen, want ze is aanvankelijk wel wat heel jong voor een verbintenis, met zooveel intriges omgeven. Een meisje van zestien jaar moet men maar liever de school rustig laten afloopen, inplaats van haar een heel buitengoed als premie voor een ongewenscht huwelijk voor te houden.

Wanneer zij eindelijk haar man krijgt, is er een oorlog noodig geweest, om het buiten te verwoesten, den opgedrongen minnaar te verminken en cynisch te maken en den lapjeskoopman tot een welgestelden manufacturier te maken.

Er gebeurt veel in dit boek en deze gebeurtenissen worden gezellig, zou ik haast zeggen, beschreven. De elkaar opvolgende intriges veroorzaken een zekere spanning, die de lezeressen weet vast te houden. Het milieu is vrij goed geteekend, het domineesgezin leeft voortreffelijk, maar toch mist men de noodzaak van het christelijke element. De oplossing heeft ook niets te maken met het geloof; alles komt vanzelf op zijn pootjes terecht. Hierin onderscheidt het boek zich niet van vele andere z.g. christelijke romans, waarin christelijk ongeveer het eenige synoniem is van beschaafd. De titel suggereert een dieper zin dan het boek zelf geeft.

•

Onbekend, voor mij althans, is de derde schrijver. De stijl wijst heel sterk op die van een beginnende in het vak, het moeilijke ambacht van schrijvers. De uitgever heeft hem, dunkt me, geen dienst bewezen met de zoo keurige uitgave van zijn eestelling. Het lijkt nu, van buiten bezien, een mooi boek en dat is het niet. Een stamelend kind kan later wel een welsprekend geleerde worden — maar daarom gaat men niet bij voorbaat reeds de stuntelige jeugduitingen als wijsheid-in-den-dop aanprijzen.

Zoo gaat het ook met een penvoerder. Deze moet zijn vak leeren, heel wat penvruchten in de kachel gooien of desnoods in portefeuille houden alvorens met een echt boek in het licht te verschijnen. Hij moet kritiek willen aanvaarden, om zelf-kritiek te leeren en daarmee moet de uitgever hem helpen.

Bij Norman is dat niet gebeurd. Hij heeft zelf, al ploeterend, getracht in zijn roman zijn stijl te beheerschen. Het is hem niet gelukt, al schrijft hij op het eind minder slecht, dan aan het begin. Ook zijn probleem is hij niet de baas geworden. Er zit een ernstig streven bij hem achter, dat waardeering verdient, maar het is hem niet gelukt een oplossing ervan te brengen, die bevredigt. Ieder vermoedt dadelijk reeds, dat die heilige schakel in den huwelijksband behoort en men heeft dan ook het recht de heiligheid daarvan te ervaren. Hier faalt de schrijver evenwel totaal in. Eigenlijk is zijn oplossing deze: in elk huwelijk komen moeilijkheden voor. Men moet daarom wel bedenken wat men doet, als men wil gaan trouwen. Heeft men echter eenmaal zijn keuze gedaan, dan moet men de gevolgen aanvaarden, ook al stellen die danig teleur. Niets rest slechts, dan te proberen ervan te maken, wat er van te maken is; beide partijen zullen moeten schipperen, wat geven en nemen, aangezien God het huwelijk onverbreekbaar wil zien.

Een christelijke oplossing is dit allermint en hoe-

wel di
alle d
voort
weet
van v
belijde
Het
van e
aan m

De
ze zijn
zelfs
de eer
dat o
zorgd
ook d
Gron.

Het
rucht
gaande
aanle
ontsto
Baarn
Dr J.
kwam
na aar
ken of
gevaar
Daarop
deput
Zuiden
brochu
Uitgav
welk
aan de
Deze
tenen
Zuiden
En
lange
werd
genera
geen a
is; sat
Deze
taten i
Het v
is een

Doo
hier e
gestre
die va
wel di
beperk
Oude,
verder
talinge
Onde
raatje
de vra
matie
gower
pelijke

Gew
geduid
Daar
ren. A
klaar
omvat
was d
f 1000
schrijft
teerd
Oudhei
deze sc
studie
heid to
dat we
Dan
die „wi
modern
lunder.
En s
gaan, v
welk v
sponne
tijd toc
toe de
zoo lan
Dan be
ken va
waar v

wen. Zijn ge-
n voor al te
haar tegen-
-figuren ver-
toch buigen
maar voor
h niet gefor-
aarm accep-
l zien in hun
elijk boek.

Dijk-Has. Zij
oelen, hoewel
geven is niet
niet, doch zij
aar personen
de lezer al
angezien het
it meisje een
het uit ook;

maal natuur-
it niet diep,
terwijl ver-
raad weten
zal bijvoor-
nog verliefd
immers geen
dat hij slaat,
ng, dan had
te verschij-
aat het even
uit de duis-
en arrogante

het van den
man" het bij
sterk gepro-
le schrijfter
wachten op
alve hij zelf.
jd, voor het
lijk wel wat
veel intriges
et men maar
inplaats van
r een onge-

t, is er een
verwoesten,
en cynisch
welgestelden

beurtenissen
schreven. De
een zekere
houden. Het
esgezin leeft
oodzaak van
ft ook niets
zelf op zijn
ek zich niet
vaarin chris-
n beschaaft.
et boek zelf

de schrijver.
ginneling ir-
ers. De uit-
ewezen met
g. Het lijkt
t is het niet.
welsprekend
nen niet bij
en als wijs-

Deze moet
n de kachel
len alvorens
en. Hij moet
te leeren en

eft zelf, al
l te beheer-
hij op het
ok zijn pro-
een ernstig
dient, maar
te brengen,
eds, dat die
ort en men
urvan te er-
l in. Eigen-
omen moel-
denken wat
ft men eeh-
men de ge-
anig teleur.
i te maken,
llen moeten
en God het
nst en hoe-

wel dit boek de meest positieve uitspraken behelst van alle drie, is het toch het minst „christelijk”. Dit komt voort uit de onervarenheid van den schrijver. Hij weet van zijn romanfiguren geen menschen te maken van vleesch en bloed, menschen, die beleven, wat zij belijden, al doen zij alsof.

Het schrijven van een goed boek is moeilijk, dat van een christelijken roman heel erg moeilijk. Daaraan moeten de schrijvers en de uitgevers denken.

De drie besproken boeken hebben één ding gemeen: ze zijn alle drie keurig uitgegeven, dat van G. Mulder zelfs met illustraties van Herman Dijkstra, dus niet de eerste de beste. Het verdient een woord van lof, dat onze uitgevers oog hebben voor een goed verzorgd uiterlijk. Toch is de inhoud van meer belang; ook daaraan kunnen zij meer aandacht besteden.

Gron.

H. S.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Doorbraak in de Zending!

Het is al even geleden, dat prof. Zuidema zijn geruchtmakende artikelen in Trouw schreef over uitgaande lampen en onvaderlandsche zending. Naar aanleiding van deze artikelen (wild geschrijf genoemd) ontstond een storm. Stormcentrum: Zendingcentrum Baarn en Oegstgeest. Het werd een formeele oorlog. Dr J. C. Hoekendijk, secretaris van den Wereldraad kwam in actie en legde de synodale zending het vuur na aan de schenen: willen jullie nu met ons meewerken of gaan jullie lawaai schoppen? Chao is niet zoo gevaarlijk en geen zending is een echte communist. Daarop antwoordden de synodale generale zendingsdeputaten met een klaar geluid. Ze waren boos op Zuidema. Zuidema blafte terug. Er verscheen een brochure van zijn hand: Doorbraak in de Zending? Uitgave Wever, Franeker. Daarin werd aangetoond welk een gevaarlijk heer ds H. Rosin, verbonden aan de Hoogere Theologische School te Batavia, was. Deze barthaan kondigde aan, dat de plaats der christenen in het kamp der communisten was. Foei, zei Zuidema.

En toen kwam een oecumenische olifant met een lange snuit en blies het heele verhaalje uit. Plots werd de vrede geteekend tusschen Zuidema en de generale zendingsdeputaten. Zij zouden vergeten hetgeen achter is en zich uitstreken naar hetgeen voor is: samenwerking in Indonesië.

Deze „hereeniging” tusschen Zuidema en de deputaten betekende voor Zuidema zooveel als capitulatie. Het vraagteken achter: doorbraak in de zending? is een vraagteken gebleven. Geen wanklank verstoort

Studie der oudheid in

Door eenvoudige leden der Kerk, en ook nog wel hier en daar door afgestudeerden, wordt nog wel eens gestreden over de vraag, waartoe die moelzame studie van het Grieksch en het Latijn dan toch eigenlijk wel dient. Misschien zou men zich toch wel kunnen beperken tot de studie van het Hebreeuwach voor het Oude, en het Grieksch voor het Nieuwe Testament, en verder, ingeval men nog eens wat meer wil weten, vertalingen benutten.

Onderstaande proeve was oorspronkelijk een referaatje voor theologische studenten, die met deze zelfde vragen kwamen, dat ik voor lezers van „De Reformatie”, die belang stellen in deze dingen, wat heb omgewerkt. Het voert niet de pretentie van wetenschappelijke volledigheid en dergelijke.

Gewoonlijk wordt het onderhavige probleem aangeduid met den titel: De Oudheid en wij.

Daartegen zijn voor ons doel bezwaren aan te voeren. Allereerst is die betiteling wat weldsch, nu we klaar weten, dat de Oudheid een veel grootter gebied omvat dan wij ook maar kunnen overzien. Vroeger was dat anders. Er bestaaf een Buma-legaat van f 1000 jaarlijks voor dengene, die het beste overzicht schrijft over hetgeen in het afgelopen jaar gepresteerd is op het gebied van de studie der klassieke Oudheid. Sinds jaar en dag meldt niemand zich voor deze scriptie aan. En dat gaat dus „slechts” over de studie van één jaar, laat staan, dat wij over de Oudheid tout court een oordeel zouden willen uitspreken, dat werkelijk pretendeerde het gebied te overzien.

Dan het tweede moment. Wie worden bedoeld met die „wij”? Dat hangt er zeer van af. Bedoelt men den modernen intellectueel, den modernen doorsnee-Nederlander, en wie is dat dan?

En stel, wij zouden toch op deze vraagstelling ingaan, wat zoeken die „wij” dan bij de Oudheid? Met welk vooroordeel komt men? Heeft men zich ingesponnen in de behaaglijke gedachte, dat de moderne tijd toch eigenlijk alles is, de hoogste prestatie waartoe de cultuur kwam, en die een zich verdiepen in een zoo lang vervlogen tijdvak eigenlijk dwaas doet zijn? Dan beteekent de vraag niets anders dan een uitloeken van het antwoord: „Toen waren ze nog lang niet waar wij zijn. Moeten wij — meergevorderden — een

meer de samenwerking tusschen Baarn en Oegstgeest. Hoekendijk in Genève kann ruhig sein. Ad Kulper veecht nog wel wat over Verkuyls waardeering van waarheden in het communisme, maar daarbij krijgt hij weinig steun; prof. Wurth bestrijdt hem; prof. Ridderbos vindt de kwestie onbelangrijk; ds Wieringa en prof. Diepenhorst schrijven in het Geref. Weekblad ingezonden stukken tegen hem. Zwijgen! Samenwerking! Vrede, vrede!

Maar nu een krantenbericht (Friesch Dagblad, christelijk-nationaal, hoofdredacteur H. Algra):

INDONESISCHE THEOLOGENCONFERENTIE.

In de hogere theologische school te Djakarta werd van 29 Mei tot 2 Juni een conferentie van oud-studenten dezer school gehouden. Uit verschillende delen van Indonesië waren de deelnemers voor deze conferentie gekomen, mede in verband met de oprichting van een Raad van Kerken, die een week te voren in Djakarta geschiedde.

De docenten der school — ds H. Rosin, dr Th. Mueller Krueger, ds C. A. van Wijck Jurriaanse, dr M. H. Bolkestein (voorheen Ned. Herv. pred. te Leeuwarden) en ds A. Pos — hielden referaten over de pneumatologie (de leer van de Heilige Geest).

Ds Rosin zit dus nog vast in het zadel.

En — als het bericht waar is — is de synodale ds A. Pos zijn collega en spreekt tegelijk met hem over den Heiligen Geest.

We zullen eens zien of Zuidema, die zijnerzijds ontkend heeft de medewerking van zijn kerken aan bewuste school, nu spreken gaat.

In elk geval — laat hij het slot op den mond zitten, wij spreken, ook al zegt men, dat we weer eens met modder gooien. Ieder kan nu, dunkt ons, wel zien, dat de synodale kerken hopeloos in den knoop raken. Wij verheugen ons daar niet over, maar signaleeren het wel.

Eenerzijds houdt men nog vast aan schorsingen en bindingen. Schreef ds W. W. Meynen, Dordt, laatst niet (in zijn kerkbode van 27 Mei 1950), dat „zullen allen weerkomen dan moeten bij sommigen de verbondsbeschouwingen veranderen”? De poort is nauwer dan nauw.

Anderzijds kan er alles op door. En — we zeggen het met overtuiging — men speelt met de kerk en laat zich meesleuren met den vloed der Oecumene. De laatste synodexitting te Den Haag (14 Juni) heeft de banden met de javaansche „Wereldraad”-kerken, waar zelfs de amerikaansche Christian Reformed Church bang voor wordt om mee samen te werken, nauwer aangehaald. Blijf maar doceeren, ds Rosin. Vrede, vrede.

Doorbraak, uitroepsteeken, synodaal demasqué.

C. VAN DER WAAL.

POP. WETENSCH. SCHETSEN

dienst der kerk (I)

cursus afloopen bij beginnenden? Deze houding wordt getypeerd wanneer bij een beschrijving van zeer markante cultuurprestaties in de Oudheid de verbazing zich lucht geeft in het: „Toen al”? Wanneer men b.v. vertelt, dat er in de Oudheid reeds W.C.'s waren, dat wil dus zeggen met closetspoeling, lift, giroverkeer, goudvulling in het gebit, vuurtorens, pijpen om te rooken, een Baedeker voor China, slaapwagens, telegrafie, centrale verwarming, enz. enz., dan komt de verbijsterde vraag: Hadden de ouden dat alles dan „ook al”? Men wil hoogstens de bevestiging hebben, dat men nu zooveel verder is, wil hoogstens in de Oudheid herkennen wat men nu ziet en belooft. Voor wat men niet herkent, heeft men geen belangstelling, en verslijt het voor primitief.

Daartegenover kan de vraagstelling „De Oudheid en wij” ook bedoelen een heilzaam bezwaar tegen allerlei breed opgezette, in doode bizonderheden afdalende historica, die goed wordt aangeduid met het mopje van „Das absolute Kamel” in 24 deelen. Maar dan volgt toch zeker wel een aanwijzing welke maatstaf dan dient aangelegd te worden teneinde zich belangrijker gegevens te verzekeren? Immers een beperking moet zin hebben, anders verarmt zij en stompt zij den geest af. Wie alleen op interessante dingen uit is verliest de groote lijnen uit het oog. Een titel dient de stof af te bakenen en een richting te wijzen. Ook te stimuleeren.

Liever waag ik het met de formuleering: „Studie der Oudheid in dienst der Kerk”. Met „Studie der Oudheid” bereik ik tweeërlei: eerst dat ik mij niet laat verleiden tot een groot woord over een niet te omvatten tijdperk, en voorts, dat ik de vraag tot haar recht kan laten komen: „Waarom moeten wij toch studie maken van de Oudheid?”

Verder spreken wij uit, wie „wij” zijn. De menschen van de Kerk zijn maar niet iedereen. We kunnen over deze dingen ook maar niet in denzelfden trant tegenover iedereen spreken! Bovendien mogen wij maar niet een willekeurige oriënteringspunt voor onze studie nemen! Of ook, en dat is het ergste, onze studie, omdat het toch, zegt men dan, wetenschappelijk werk

1) Cf. Hans Lamer, Wörterbuch der Antike, 1936. „Auch schon?”

is, van de Wet Gods emancipeeren!

Om een voorbeeld te geven. Is het mij geoorloofd zoo maar, omdat mijn begeerten in die richting gaan, de stof pikant en interessant is, mij te gaan werpen op de intense bestudeering b.v. van de Grieksche comodie, met name van b.v. Aristophanes, die zedelijke grofheden met welbehagen beschrijft?

Mogen wij verder zoo studeeren, dat wij ons bewust gaan nivelleeren tot de groote „wij”-groep van intellectuelen, of ze nu geloovig zijn dan niet! Aan die ellendige, ongehoorzame en verderfelijke hautainiteit gaat het Christelijk Middelbaar onderwijs te gronde. En men noemt dat: Apostolaat. Want, zegt men, het werven voor Christus ligt in den persoon, die studeert, de Christelijke persoonlijkheid, niet in Schriftgehoorzaam studeeren en van resultaten.

Zoo blijkt de dwaasheid der hooghartigheid: niet Gods groote werken, de heerlijkheid van Zijn Wet, maar de persoon des menschen zal de magneet zijn.

Vraagt men „Waarheen?”, dan krijgt men nimmer een concreet antwoord. En deze menschen willen wij wijzers zijn! Wat wil Apostolaat anders?

Nee, wij weten, wie wij zijn, zeer concreet en klaar. Wij zijn van Zijn Kerk en staan in haar dienst en weten ons aan Zijn Wet onderworpen. Ook in onze studie willen wij de Kerk dienen. D.w.z. God en onzen naaste. Het meest de huisgenooten des geloofs, maar ook de anderen.

De Kerk geeft ons onze taak. Zij stelt ons daarbij ook onder de Wet Gods. Zoo is niet slechts het doel, ook de wijze van studeeren aan haar gezag onderworpen.

En nu luidt dikwijls de vraag (die ik bevestigend beantwoord): Ook het studieveld? Dit studieveld? Der Oudheid? Dat tijdperk van klinkklare goddeloosheid, van consequent heidendom, meestal wel bezadigde, maar niet minder bewuste, soms fanatieke afvalligheid?

Nu beweer ik natuurlijk niet, dat ieder door de Kerk wordt genoopt classicus te worden. Maar wel bedoel ik, dat, in den kring van toekomstige herders en leeraars, niemand zich mag onttrekken aan hetgeen de Oudheid ons te zeggen heeft. Hij mag dan geen tijd hebben tot speciale studie, zelfs misschien niet tot studie uit de verte, hij dient er voortdurend mee te rekenen dat de Oudheid een niet te elimineeren factor is in zijn studie en zijn verder herderlijk werk. Quod est demonstrandum!

Hebben wij dan aan het Woord niet genoeg?

Deze simpele vraag is toch maar niet zoo met Ja te beantwoorden. In deze vraag wordt met „het Woord” bedoeld: de bijbel. En nu de vraag zoo wordt gesteld: Hebben wij aan den bijbel niet genoeg, antwoord ik: Nee, dat hebben we niet.

God heeft ons den bijbel niet gegeven als een excerpt uit Zijn groote werken, waarbij men de rest kan verwaarloosen! De bijbel roept ons juist op tot het aanschouwen van de daden des Heeren, Zijn groote werken.

De bijbel is niet een afgesloten boekje, waarbinnen alle kennis is opgetast en waarbuiten alles onbelangrijk is. Wij mogen trouwens m.i. niet spreken in dit verband van belangrijk en onbelangrijk. Zonder de historie kon de bijbel niet ontstaan, en zonder de historie is hij niet te verstaan: niet alleen in haar ontstaan en spreken toen, maar ook in haar spreken nu. De bijbel zou geen zin hebben zonder de historische actualiteit. Steeds spreekt het Woord in de historische actualiteit, toen, later en nu. Heel de geschiedenis door. De eens afgesloten canon spreekt tot ons in onze historische actualiteit, omdat hij Gods Woord is. Omdat door hem God spreekt. Die historische actualiteit wordt door God verondersteld bij Zijn spreken. Hij spreekt door haar. Zijn spreken wordt door haar gemodificeerd.

Welnu, dan is die historische actualiteit in hooge mate belangrijk. Zoozeer, dat wij zonder haar den bijbel niet eens verstaan. Wanneer ik het leven van mijn gezin moedwillig verwaarloos, het bewust niet ken, dan versta ik niet wat de bijbel daarover uitroept. Dan gaat de bijbel voor mij dicht.

Men zal zeggen: Dat komt hier vandaan, dat men dan aan den eisch, dien het Woord stelt ten aanzien van het gezin, geen gehoor geeft. Inderdaad. Maar dat geldt met evenveel klem voor het leven in breeder verbanden: het leven met den naaste, buiten het gezin, het leven in beroep of bedrijf, het leven als burger van zijn land. Voor dat leven zijn wij mede verantwoordelijk, want God heeft ons daarin doen geboren worden, in heel dat gecompliceerde leven.

Wijzigingen Handboek 1950

- Biz. 7 DELFZIJL. Adres kerkeraad: W. Boekeloo, Koe-
straat 23, Delfzijl.
- Biz. 24 FERWERD. Ds J. Kamphuis is verhuisd naar
Hallum, no. 6a; adres kerkeraad: H. Holwerda,
Kloosterweg; adres boekhouder: S. Stelpstra Jr,
Landbuurt.
- Biz. 24 HALLUM. Adres kerkeraad: ds J. Kamphuis,
Hallum 6a.
- Biz. 49 NIJMEGEN. Kerkdiensten in de benedenzaal van
het gebouw van het Vrijz. Prot. Verbond, Oran-
singel 2a, om 8.30 en 4.30 uur.
- Biz. 94 SEMARANG. Adres kerkeraad: G. Goossens,
Oel Tiong Bing 7.